

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Asiakirjan nimi: Luonnos sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslaiksi
Asiakirjan päivämäärä: 28.03.2017
Diaarinumero: OKM/23/050/2017
Asiakirjan tunnus / Docid: 319511
Asiakirjan allekirjoittajat: Neuvotteleva virkamies, Merja Niemi, Esittelijä, 28.3.2017 8:54:57, C=FI
Ylijohtaja, Riitta Kaivosoja, Päättäjä, 28.3.2017 15:58:38, C=FI
Tarkistesumma: i0oBiAYb5uHoISCxxJehgpcljWE=

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti opetus- ja kulttuuriministeriön tietojärjestelmässä. Lisätietoja opetus- ja kulttuuriministeriön kirjaamosta (kirjaamo@minedu.fi, puh. 0295 3 30004).

Lausunto

OKM/23/050/2017

28.03.2017

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite STM068:00/2015

Asia **Luonnos sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslaiksi**

Ohessa opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto. Lausuntopyyntöön on vastattu myös sähköisellä lomakkeella.

Kansliapäällikön sijainen,
Ylijohtaja

Riitta Kaivosoja

Neuvotteleva virkamies

Merja Niemi

Liitteet OKMn lausunto luonnoksesta sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslainsäädännöksi

Ohjeet:

Sähköisessä kyselylomakkeessa voi liikkua edestakaisin painamalla Edellinen- tai Seuraava -painikkeita. Kysely on mahdollista lähettää vastaamatta kaikkiin kysymyksiin, mutta osa kysymyksistä on merkitty pakollisiksi. Mahdolliset kysymyksiin annetut perustelut huomioidaan vastauksia analysoitaessa. Kyselyssä on runsaasti vastaustilaa lausujien vapaamuotoisille kommentteille. Vastauksia on mahdollista muokata ennen kyselylomakkeen lähettämistä. Kyselyn voi tarvittaessa keskeyttää painamalla Keskeytä-painiketta ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Keskeytä-painikkeesta kysely vie automaattisesti sivulle, jossa on linkki jatkettavaan kyselyyn. Sivulla voi myös lähettää linkin sähköpostiisi. Viimeisen kysymyksen lopussa on Yhteenvetopainike, josta pääset tarkastelemaan laatimiasi vastauksia. Yhteenvetosivulta pääset muokkaamaan (Muokkaa vastauksia -painike) ja tulostamaan (Tulosta-painike) kyselyn. Tämän jälkeen kysely pitää vielä lähettää.

Vastauksien lähetys: Kun kyselyyn vastaaminen on valmis, paina kyselylomakkeen yhteenvetosivun lopussa olevaa Valmis-painiketta. Lähettämisen jälkeen kyselyvastausta ei ole enää mahdollista täydentää tai muokata.

Tämä on kyselyn tekstitiedostoversio, jota voi käyttää lausuntopyyntöä käsittelevän helpottamiseksi. Toimielimen käsittelyssä voidaan noudattaa esimerkiksi menettelyä, jossa lausuntoa työstetään tekstitiedostomuotoisena ja käsittelyn lopuksi tekstitiedostoon laaditut vastaukset syötetään kyselyyn.

Sähköisen kyselyn Internet-osoite: <https://www.webropolsurveys.com/S/392351745CE21196.par>

Lisätietoja lausuntopyyntöstä antavat:

Projektijohtaja, alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, p.0295163012, s-posti tuomas.poysti@stm.fi
Osastopäällikkö, ylijohtaja, Outi Antila, p. 02951 63164, s-posti outi.antila@stm.fi
Osastopäällikkö, ylijohtaja Kirsi Varhila, p. 02951 63338, s-posti kirsi.varhila@stm.fi
Hallitusneuvos Pirjo Kainulainen, p. 0295163092, s- posti pirjo.kainulainen@stm.fi

Kyselyn tekniseen toteutukseen liittyvät kysymykset:

Osastosihteeri Jenni Rantalainen, p. 02951 63003, s-posti jenni.rantalainen@stm.fi
Projektisihteeri Jaana Aho, p. 02951 63395, s-posti jaana.aho@stm.fi

TAUSTATIEDOT

Vastaaajatahon virallinen nimi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Neuvotteleva virkamies Merja Niemi

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimitilimessä

Toimielimen nimi

Onko vastaaja*

kunta

sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue

maakunnan liitto

muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin

valtion viranomainen

järjestö

yksityinen palveluntuottaja

joku muu

Kysymykset

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvia kustannuksia 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä.

1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen osalta niitä subjektiivisia oikeuksia, joiden saamiseen lapsilla on lakisääteinen oikeus ja kunnalla järjestämisvelvollisuus. Opetus- ja kulttuuriministeriö nostaa esiin huolensa siitä, miten valinnanvapauslainsäädäntö turvaa riittävien yhteistyörakenteiden muodostumisen maakunnallisten palveluiden ja kuntiin jäävien palveluiden kesken, jos asiakkailta on mahdollisuus valita haluamansa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Toimiva yhteistyö kuntiin jäävien varhaiskasvatuspalveluiden ja maakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kesken edellyttää selkeitten yhteistyön rakenteiden luomista.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta valinnanvapaudessa tulee myös ottaa huomioon eri väestöryhmien kielelliset ja kulttuuriset tarpeet sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen taiteen, kulttuurin ja kulttuuripalvelujen avulla.

2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää kysymyksen siitä, miten valinnanvapauslainsäädäntö vaikuttaa hallituksen Lasten ja perheiden muutosohjelman tavoitteiden toteuttamiseen. Lasten ja perheiden palvelujen tulisi muodostaa tarkoituksenmukainen kokonaisuus, jossa lapsi ja perhe saisivat joustavasti tarpeen mukaisia ja tarvitsemiaan palveluita oikea-aikaisesti. Esimerkiksi varhaiskasvatus on selkeästi palvelu, jota tulee olla saatavilla lasten ja perheiden lähiympäristössä. Varhaiskasvatusta toteutettaessa toimiva yhteistyö lasten neuvolan välillä on välttämätöntä. Varhaiskasvatustilain (36/1973) 11 e §:n mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyöstä säädetään myös valtioneuvoston asetuksella neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011. Jos lastenneuvolan palvelut olisivat valinnanvapauden piirissä, tämä saattaisi johtaa siihen, että varhaiskasvatuksen toimipisteet joutuisivat luomaan yhteistyörakenteet ja käytännöt hyvin monen eri neuvolapalveluja antavan toimijan kanssa. Tämä voi hankaloittaa neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyön toteuttamista, esimerkiksi lasten 4-vuotistarkastukset, jotka tehdään sekä varhaiskasvatuksen että neuvolan henkilöstön kesken. Yhteistyörakenteiden luomisessa on myös huolehdittava asiakastietojen siirrosta voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Jo nykyisinkin nämä tiedon siirtoon liittyvät kysymykset koetaan kentällä monin paikoin vaikeaksi. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä tulee tehdä yhteistyötä myös muun terveydenhuollon, esim. erikoissairaanhoidon, kanssa lasten tarpeiden mukaisesti. Varhaiskasvatus on myös syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa ja haavoittavissa oloissa elävien lasten ja perheiden tukemista. Yhteistyötä tulee tarpeen mukaan tehdä myös sosiaalihuollon, esimerkiksi lastensuojelun, kanssa. Varhaiskasvatusoikeuden muutoksen myötä yhteistyön tarve eri sektoreiden välillä saattaa lisääntyä entisestään, kun lasten varhaiskasvatusoikeuden laajuutta joudutaan arvioimaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa lisäksi, että valinnanvapauslainsäädännössä olisi selkeämmin ja tarkemmin määriteltävä, mitkä palvelut kuuluvat erityistason palvelujen valinnanvapauden piiriin, esimerkiksi sosiaalinen kuntoutus sekä millainen valintaprosessi tässä olisi kyseessä. Nuorten työpajatoiminta on järjestänyt nuorille kuntouttavaa työtoimintaa ja nuorten sosiaalista kuntoutusta. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä. Kuuluvatko nämä palvelut valinnan vapauden piiriin?

4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Opetus- ja kulttuuriministeriö tuo myös esiin näkemyksensä siitä, että valinnanvapautta koskevan lainsäädännön valmistelussa on huolehdittava siitä, että esim. varhaiskasvatuksen henkilöstö saa edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden antamaa konsultaatiota. Esityksen 15 §:n muotoilusta jää epäselväksi, voiko esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstö saada konsultaatiota sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiltä.

Valinnanvapauden toteuttaminen on ongelmallista myös oppilas- ja opiskelijahuollon toteuttamisessa. Oppilas- ja opiskelijahuoltoja toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Toimivan oppilashuollon toteuttaminen edellyttää siten toimivia yhteistyön rakenteita muodostamista. Oppilas- ja opiskelijahuoltoon kuuluu sekä yksilökohtainen ja yhteisöllinen opiskeluhuolto. Jos valinnan vapaus ulotetaan myös oppilaan mahdollisuuteen valita oppilas- ja opiskelijahuollon psykologi tai kuraattori, voi toimivan oppilas- ja opiskelijahuollon toteuttamisesta tulla vaikeaa, jos oppilaiden valitsevat psykologit ja kuraattorit ovat sellaisia, jotka eivät lainkaan osallistu yhteisölliseen opiskeluhuoltotyöhön. Jos valinnanvapaus olisi koulutuksen järjestäjällä, voisi järjestelmä olla helpommin hallittavissa.

5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittäväällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kysymyksiä lakiluonnoksen yksityiskohdista

8. **Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa** säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalveluista.

8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiluonnoksen 1 § todetaan, että lain tarkoituksena on edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palvelun tuottaja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan asiakkaalla ei välttämättä aina ole mahdollisuutta tai kykyä valita. Edelleen jää auki se, onko valinnanvapaus yksittäisillä asiakkailla vai varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjällä?

2§ Määritelmät

6) *suoran valinnan palveluilla* palveluja, joissa asiakas voi itse valita palvelun tuottajan suoraan ilman maakunnan osoitusta tai maakunnan liikelaitoksen tekemää palvelutarpeen arviointia;

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan juuri suoran palveluiden osalta voi tulla haasteita esimerkiksi varhaiskasvatuksen, psykologi- ja kuraattoripalveluiden ja terveydenhuollon yhteistyön toteuttamisessa.

7)

sosiaali- ja terveyskeskuksella palvelun tuottajan toimipistettä, jossa tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluja;

Opetus- ja kulttuuriministeriö huomauttaa siitä, että pykälästä eikä sen perusteluista käy ilmi, sisältääkö sosiaali- ja terveyskeskus lastenneuvolan. Varhaiskasvatukseen sovelletaan vielä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (vrt. yksityiskohtaiset perustelut s. 5)

10 § Palvelun tuottajan valinta alaikäiselle

Alaikäisen asiakkaan puolesta palvelun tuottajan valinnan tekee hänen huoltajansa tai muu laillinen edustajansa. Jos 12 vuotta täyttänyt alaikäinen ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kuitenkin kykenee päättämään hoidostaan ja huolenpidostaan, hän voi tehdä itse palvelun tuottajan valinnan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön mielestä 12-vuotias valitsemassa sote-palvelujaan vaikuttaa kovin teoreettiselta vaihtoehdolta. Lisäksi miten tällöin esimerkiksi yhteisöllinen oppilashuolto järjestyisi? Sama haaste liittyy varhaiskasvatukseen, mikäli huoltajat valitsevat eri neuvoloita ja varhaiskasvatuksen toimipisteiden tulisi kuitenkin tehdä yhteistyötä neuvolan kanssa.

8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin

- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

9. **Lakiluonnoksen 4 luvussa** säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

10. **Lakiluonnoksen 5 luvussa** säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä.

10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

- a. kyllä

- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

11. **Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin** henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko). Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

13. **Lakiluonnoksen 7 luvussa** säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä.

13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

14. **Lakiluonnoksen 8 luvussa** säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

15. **Lakiluonnoksen 9 luvussa** säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

16. **Lakiluonnoksen 11 luvussa** säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei

- e. ei kantaa

Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Vapaamuotoiset huomiot

19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.